

ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ТАНДАН СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН

НЭГ. Асуудалд дүн шинжилгээ хийх

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Монгол Улс дэлхийн эдийн засгийн хөгжлийн түгээмэл хандлага, өөрийн орны өвөрмөц онцлогт нийцсэн олон хэвшил бүхий эдийн засагтай байна” гэж, мөн зүйлийн 4 дэх хэсэгт “Төр нь үндэсний эдийн засгийн аюулгүй байдал, аж ахуйн бүх хэвшлийн болон хүн амын нийгмийн хөгжлийг хангах зорилгод нийцүүлэн эдийн засгийг зохицуулна” гэж тус тус заасан.

Улсын Их Хурлын 2010 оны 48 дугаар тогтоолоор баталсан Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалын 3.2-т “Эдийн засгийн олон тулгуурт, оновчтой бүтцийг бий болгох, хөрөнгө оруулалтын тэнцвэртэй бодлого явуулах, санхүүгийн салбарын аюулгүй байдлыг баталгаажуулах, эрчим хүч, эрдэс баялгийн болон гадаад худалдаа, интеграцийн асуудлаар оновчтой бодлого баримтална.” гэж, мөн зорилтын хүрээнд 3.2.4.2 “Эрчим хүчний дотоодын гол эх үүсвэр болох нүүрсийг импортыг орлох, экспортыг нэмэгдүүлэх, орон нутагт үйлдвэрлэлийг дэмжиж, ажлын байраар хангах зорилгоор өргөнөөр ашиглах нөхцөлийг бүрдүүлнэ. Байгаль орчинд сөрөг нөлөө багатай, хямд эрчим хүчний үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, 2020 он гэхэд нүүрс болон дотоодын бусад эх үүсвэрээр түлш, эрчим хүчний хэрэгцээг дотоодын үйлдвэрлэлээр бүрэн хангана.” гэж заасан.

Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын Зорилго 4-т “Эдийн засгийн тогтвортой өсөлт иргэн бүрдээ хүрсэн, дундаж давхарга зонхилсон, ядуурал эрс буурсан, эдийн засгийн хөгжлийн бодлогын суурийг бүрдүүлж, дотоод хэрэгцээгээ өөрсдөө хангадаг, экспорт эрчимжсэн, хөрөнгө оруулалт, хуримтлалын чадавхаа бүрдүүлсэн, олон тулгуурт эдийн засагтай улс болно” гэж заасан бөгөөд энэ зорилгын хүрээнд нийцүүлэн тодорхойлсон эдийн засгийн тэргүүлэх салбаруудыг төрийн бодлогоор онцгойлон дэмжихээр тусгасан.

Уг зорилгын хэрэгжүүлэх I үе шат (2021-2030)-нд эдийн засгийн бүтцийн шинэчлэлтийг эхлүүлж, өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэн, импортыг орлох болон экспортод чиглэсэн хүнд, хөнгөн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх ба үүнээс “7.Эдийн засгийн хөгжлийг дэмжих эрчим хүч, инженерийн дэд бүтцийг хөгжүүлсэн байна” гэж, мөн “8.Цахилгаан станцуудыг өргөтгөж, цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, дэд станц, шинэ эх үүсвэрийг барьж, цахилгаан эрчим хүчээр дотоодын хэрэгцээг бүрэн хангасан байна.” гэж тус тус заасан.

Улсын Их Хурлын 2021 оны 106 дугаар тогтоолоор баталсан “Шинэ сэргэлтийн бодлого”-ын хүрээнд төр-хувийн хэвшил, хөрөнгө оруулагчдын идэвхтэй түншлэлд тулгуурлан Монгол Улсын хөгжлийг хязгаарлаж буй зургаан багц асуудлыг шийдвэрлэхээр заасны дагуу “Хоёр.Эрчим хүчний сэргэлт. 2.1.Эрчим хүчний эх үүсвэр, дамжуулах, түгээх шугам сүлжээг шинээр барьж байгуулан хүчин чадлыг өргөтгөн нэмэгдүүлж, эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хангамжийн найдвартай байдлыг дээшлүүлнэ. 2.3.Эрчим хүчний салбарыг санхүү, эдийн засгийн бие даасан тогтолцоонд үе шаттайгаар шилжүүлнэ.” гэж заасан.

Улсын Их Хурлын 2020 оны 23 дугаар тогтоолоор баталсан Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэлийн Зорилт 4.2.Эдийн засгийн

бүтцийн шинэчлэлийг эхлүүлж, өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэн, экспортод чиглэсэн хүнд, хөнгөн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлнэ: 4.2.7.эдийн засгийн хөгжлийг дэмжсэн эрчим хүч, инженерийн дэд бүтцийг хөгжүүлнэ. 4.2.8.цахилгаан станцуудыг өргөтгөж, цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, дэд станц, шинэ эх үүсвэрийг барьж, цахилгаан эрчим хүчээр дотоодын хэрэгцээг бүрэн хангана. 4.2.11.эрдэс баялгийн экспортын зонхилох хувийг эзэлж байгаа нүүрс, зэсийн баяжмал, төмрийн хүдэр, түүхий нефть зэргийг нэмүү өртөг, үнэ цэнэ шингээн боловсруулж, экспортлох хүрээнд нүүрс-химийн, зэсийн баяжмалын, төмөрлөгийн зэрэг хүнд үйлдвэрийн бүтээн байгуулалтыг нэн яаралтай эхлүүлж, ашиглалтад оруулах, түүнд шаардлагатай дэд бүтэц болох төмөр зам, ус, эрчим хүчний төслүүдийг хэрэгжүүлнэ. 4.2.16.эрчим хүчний дотоодын хэрэгцээг бүрэн хангасан, тогтвортой, өөрийгөө зохицуулах чадвар бүхий системийг бүрдүүлнэ.” гэж заасан.

Улсын Их Хурлын 2024 оны 64 дүгээр тогтоолоор баталсан Бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлалд “хангайн бүс, баруун бүс, зүүн бүс болон говийн бүсэд нүүрс-эрчим хүчний үйлдвэр барих, төвийн бүсэд Хөшигийн хөндийд бүсийн эрчим хүчний хангамжийн эх үүсвэр болох дулааны цахилгаан станц барина” гэж заасан.

Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолоор баталсан Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт эрчим хүчний салбарын шинэчлэл хийх, төрөөс хэрэгжүүлэх 14 мега төслийн 4 нь эрчим хүчний төслийг хэрэгжүүлэхээр тус тус заасан. Мөн хөтөлбөрийн 3.3.3-т “Эрчим хүчний салбарын өсөлт, либералчлал хийх”, 3.3.3.1-т “Эрчим хүчний салбарыг чөлөөт зах зээлийн зарчимд шилжүүлж, үнэ тарифыг зохистой түвшинд хүргэн, цаашид тогтмол индексжүүлэх тогтолцоог нэвтрүүлж, салбарын эрх зүйн орчныг шинэчилнэ.” гэж тус тус заасан.

Монгол Улсын Үндсэн хууль, Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал болон Монгол Улсын урт, дунд хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичгүүдэд заасны дагуу Монгол Улс нь өөрийн орны өвөрмөц онцлогт нийцсэн олон хэвшил бүхий эдийн засгийг бий болгохын зэрэгцээ эрчим хүчний салбарын өсөлт, либералчлал хийх асуудлыг тусгасан. Энэ хүрээнд эрчим хүчний томоохон төслүүдийг эхлүүлж, эрчим хүчний найдвартай эх үүсвэрийг бий болгох шаардлага бий болж байгаа ч эдгээр төслүүдийг эхлүүлэх худалдан авалт, хөрөнгө оруулалтын эх үүсвэрийг бий болгох зайлшгүй хэрэгцээ байна.

Хууль, эрх зүйн орчны хүрээнд эрчим хүчний барилга байгууламж барих, төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх чиг үүрэг нь төрд хамаарах тул энэ асуудлыг Эрчим хүчний тухай хуульд заасны дагуу тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч этгээд хэрэгжүүлэхээр байна. Түүнчлэн, төрийн худалдан авалттай холбоотойгоор Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулиар эрчим хүчний эх үүсвэрийг бий болгох ёстой ч төсвийн хөрөнгийн хязгаарлагдмал нөөцөөс хамаарч эрчим хүчний хэрэгцээг төрөөс дангаар бүрэн шийдвэрлэх боломжгүй байна. Мөн эрчим хүчний эх үүсвэрийг нэг худалдан авагчийн загварт нийцүүлж сонгон шалгаруулах нь зүйтэй байна.

Нөгөө талаас тендер зарлаж, төсөл хэрэгжүүлэгчийг сонгон шалгаруулах явцад хуулийн шаардлага нь төслийн бодит хэрэгцээг бүрэн хангаж чадахгүй байна. Өөрөөр хэлбэл, эрчим хүчний эх үүсвэрийн зураг төсөл, барилга байгууламж, үйлдвэрлэлийн процесс нь хоорондоо шууд хамааралтай ажил, үйлчилгээ бөгөөд үүнийг багцаар нь нэг тендер болгон зарлахад энэ бүх шаардлагыг нэг дор хангаж орж ирэх гүйцэтгэгч байхгүй байна. Иймээс ч нэг багцаар

тендерийг үнэлэхэд, гүйцэтгэгч, туслан гүйцэтгэгчийн хүчин чадлыг хамтад нь тооцох, гүйцэтгэгч нь санхүүжилтээ бүрэн хариуцах нөхцөлийг хуульд тусгах зайлшгүй шаардлагатай байна. Гэвч, Эрчим хүчний тухай хуулиар тусгай зөвшөөрөл авсан этгээд нь төслийг хэрэгжүүлэхээр байгаа нь бодит байдалд санхүүжилтийн дутагдал үүсгэж байна.

Эрчим хүчний төслүүд нь санхүүжилтийн хувьд асар өндөр өртөгтэй бөгөөд үүнийг төр дангаар санхүүжүүлэх боломжгүй тул хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг зайлшгүй шаарддаг. Гэвч, санхүүжилтийн дүнгээс хамаарч хөрөнгө оруулагч нар орж ирэхэд хүндрэлтэй томоохон төслүүдэд стратегийн хувьд ач холбогдлоос хамаарч төрөөс тодорхой хэсгийг санхүүжүүлж болдог. Энэ тохиолдолд төрийн санхүүжилттэй холбоотойгоор эрчим хүчний төслийг сонгон шалгаруулах хэрэгцээ шаардлага зайлшгүй шаардлага үүсэж байна.

Иймд, Эрчим хүчний тухай хуульд эрчим хүчний төслийг сонгон шалгаруулах нөхцөлийг тодорхой зааж, эрчим хүч нийлүүлэх үнэ, хэмжээ, эрчим хүчний эх үүсвэрийг барих, өмчлөлийг төрд шилжүүлэхтэй холбоотой харилцааг шалгуур үзүүлэлт болгон тогтоох замаар хууль, эрх зүйн өөрчлөлтийг хийх шаардлагатай байна.

Эрчим хүчний салбар сүүлийн жилүүдэд өвлийн их ачаалалд системийн суурилагдсан хүчин чадлыг бүрэн ашиглаж, нөөц тоноглолгүй, импортын эрчим хүчний дэмжлэгтэйгээр ажиллаж байна. Тодруулбал, Монгол Улсын хэмжээнд 2024 оны гүйцэтгэлээр цахилгаан эрчим хүчний хэрэглээ 11,629.3 сая кВт.цаг хүрч 2023 оны гүйцэтгэлээс 653.1 сая кВт.ц буюу 6.0%-аар өссөн бөгөөд үүнээс 75.4% буюу 8,765.8 сая кВт.цаг эрчим хүчийг дотоодын эх үүсвэрүүдээс хангаж, 24.6% буюу 2,863.4 сая кВт.цаг эрчим хүчнийг импортоор авчээ.

Цахилгаан эрчим хүчний хэрэглээ сүүлийн жилүүдэд дунджаар 7-8 хувиар өсөж байна. Энэ хэрэглээний өсөлтийг хангах дотоодын эрчим хүчний эх үүсвэрийн суурилагдсан хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх, нөөц чадлын зохистой хэмжээнд (20 хувь илүү) хүргэх буюу одоо байгаа суурилагдсан хүчин чадлыг 2 дахин нэмэгдүүлж 2030 оны түвшинд 3750 МВт хүргэх хэрэгцээ шаардлага байна.

Эрчим хүчний салбарт 2024 онд Чойбалсангийн 50 МВт-ын дулааны цахилгаан станц, Бөөрөлжүүтийн цахилгаан станцын эхний 150 МВт-ын блок, Тосонцэнгэлийн дулааны цахилгаан станц эхний ээлжийн 22 МВт-ын блок, Мөрөнгийн 10 МВт-ын нарны цахилгаан станц, Эрдэнийн 30 МВт-ын нарны цахилгаан станц, Багануурын 50 МВт-ын батареи хуримтлуурыг тус тус ашиглалтад оруулсан боловч эрчим хүчний хэрэглээний өсөлтийг бүрэн хаах хангалттай түвшинд хүрээгүй хэвээр байна.

Эрчим хүчний салбарт уламжлалт эх үүсвэрийн төсөл шинээр хэрэгжүүлэхэд Уур амьсгалын өөрчлөлтийн тухай 2015 оны Парисын хэлэлцээрээс хойш Олон улсын банк, санхүүгийн байгууллагуудын нүүрсний эрчим хүчний эх үүсвэрт зориулсан санхүүжилт хумигдаж эхэлсэн. Мөн 2021 оны 9 сард НҮБ-ын ерөнхий ассамблейн 76 дугаар чуулган дээр БНХАУ-ын дарга "...Хятад улс хилийн чанадад нэмж нүүрсний эрчим хүчний шинэ эх үүсвэр барихгүй..." гэсэн амлалт өгсөн нь төслүүдийн санхүүжилтийг шийдвэрлэхэд сөргөөр нөлөөлж байна.

2024 оны жилийн эцсийн байдлаар Эрчим хүчний тухай хуулийн дагуу Эрчим хүчний зохицуулах хорооноос 14 хуулийн этгээд нийт 5130 МВт-ын хүчин чадалтай нүүрсээр ажилладаг эх үүсвэр барих тусгай зөвшөөрөл авсан байна. Үүнээс 2024

онд нийт 172 МВт нь ашиглалтад орж, нийт 220 МВт барилга угсралтын шатанд, нийт 4738 МВт-ын хүчин чадалтай станцын төслүүд үйл ажиллагаагаа эхлүүлээгүй тодорхойгүй байдалд байна. Эдгээр төсөл хөтөлбөрүүд нь бүгд хэрэгжсэн тохиолдолд 2035 оны хэрэглээний өсөлтийн таацтай харьцуулахад эрчим хүчний илүүдэлд орохоор нөхцөл байдал үүсэх ба нөгөө талаас дээрх төслүүд хэрэгжихгүй тохиолдолд эрчим хүчний дутагдалд орохоор байна. Энэ нь шинээр уламжлалт эх үүсвэрийн төсөл хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж буй хөрөнгө оруулагчдын орон зайг хааж тодорхойгүй байдал үүсгэж байна.

Иймд эдгээр нүүрсээр ажиллах уламжлалт эх үүсвэрийн төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид нь санхүүгийн хувьд чадавхтай байж бодит үүрэг амлалт өгөх төслийг өрсөлдөөнт сонгон шалгаруулалтаар хэрэгжүүлэх боломжийг нээж өгөх шаардлагатай байна.

Дээрх практик шаардлагад нийцүүлж, эрчим хүчийг либералчлах бодлогыг нэвтрүүлж, эрчим хүчний томоохон төслүүдийг яаралтай эхлүүлэх хууль эрх зүйн орчныг бий болгох шаардлагын хүрээнд Эрчим хүчний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах шаардлагатай байна.

Олон улсад эрчим хүчний төслүүдийг хэрэгжүүлдэг практик:

Олон улсад эрчим хүчний төслүүдийг хэрэгжүүлэх үйл явц нь олон шаттай бөгөөд дараах үндсэн үе шатуудыг агуулдаг:

1. Төлөвлөгөө ба судалгаа:

- Төслийн боломж, зах зээлийн судалгаа, байгаль орчны нөлөөлөл болон эрх зүйн шаардлагыг нарийн төлөвлөж, шинжилдэг.

2. Санхүүжилт ба хөрөнгө оруулалт:

- Олон улсын банк, хөрөнгө оруулагчид, засгийн газрын агентлагууд болон олон улсын хамтын ажиллагааны байгууллагуудын тусламжтайгаар санхүүжилтийн эх үүсвэрийг олж, хөрөнгө оруулалтын зохион байгуулалтыг бүрдүүлдэг.

3. Хууль, зохицуулалтын шаардлага:

- Олон улсын стандарт, эрх зүйн зохицуулалт болон гэрээ, тохиролцоог мөрдөнө. Байгаль орчны нөлөөлөл, эрчим хүчний аюулгүй ажиллагааны стандартыг хангах шаардлагыг чандлан авч үздэг.

4. Гүйцэтгэх ажиллагаа:

- ЕРС (Эхний инженерчлэл, худалдан авалт, барилга угсралт) гэрээ, BOT (Барилга, ашиглалтад оруулах, шилжүүлэх) болон бусад хэлбэрээр гүйцэтгэгч, зохицуулагчдын хамтын ажиллагааг зохион байгуулдаг.
- Төслийн явцад инженер, техникийн шийдэл, тоног төхөөрөмжийн нийлүүлэлт, барилгын менежмент зэргээ анхаардаг.

5. Технологийн шилжилт ба хамтын ажиллагаа:

- Олон улсын туршлага, шинэ технологийг нэвтрүүлэх замаар төслийг дэвшүүлдэг.
- Орон нутгийн болон олон улсын хамтын ажиллагааны холболтуудыг бататгаж, технологийн мэдлэгийг солилцоно.

6. Операци ба хяналт:

- Төслийн ашиглалтад орсны дараа чанарын хяналт, аюулгүй ажиллагаа, байгаль орчны хамгаалалтыг тогтмол хянаж, үр ашиг, найдвартай ажиллагааг хангадаг.

Эдгээр үе шатууд нь эрчим хүчний төслүүдийг олон улсад амжилттай хэрэгжүүлэхэд чухал үүрэг гүйцэтгэдэг ба дэлхийн эдийн засаг, технологийн хөгжил, байгаль орчны хамгааллын шаардлагыг хамтад нь авч үздэг.

Дээрхээс дүгнэвэл, эрчим хүчний төслийг хөгжүүлэхийн тулд хөрөнгө оруулалтыг татах асуудлаас гадна, ажлыг гүйцэтгэх үйл явц нь өөрөө нарийн төлөвлөлт, зохион байгуулалттай явагддаг тул энэ асуудал нь зөвхөн худалдан авалтын асуудал бус эргээд эрчим хүчний хангамж, үйлдвэрлэлийн бодлоготой шууд уялддаг байна.

ХОЁР. Асуудлыг шийдвэрлэх зорилго

2.1. Гол зорилго, зорилт

Энэхүү үнэлгээний тайлангийн нэгд заасан асуудлыг шийдвэрлэх хэрэгцээ шаардлага урган гарч байгаатай холбогдуулан Аргачлалын 4-т заасны дагуу асуудлыг шийдвэрлэх ерөнхий зорилгыг дараах байдлаар тодорхойлж байна.

Эрчим хүчний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулснаар эрчим хүчийг либералчлах төрийн бодлогыг хэрэгжүүлэх нөхцөл бүрдэх ба эрчим хүчний төслийг эрчим хүч нийлүүлэх үнэ, эрчим хүчний эх үүсвэрийг төрд нийлүүлэх хугацаа, нийлүүлэх хэмжээ зэргээс хамаарч сонгон шалгаруулах боломж бүрдэнэ. Түүнчлэн, төсөл сонгон шалгаруулалтыг санхүүгийн хувьд бүрэн бололцоотой оролцогчдыг үнэлэх замаар хэрэгжүүлэх тул эрчим хүчний гацсан олон төслийг хөдөлгөх бодитой нөлөөлөл үзүүлж чадна. Энэхүү хуулийн төсөл батлагдсанаар Засгийн газраас хэрэгжүүлэх мега төслүүдийг хөдөлгөх суурь нөхцөл болж, цаашид улс орны нийгэм, эдийн засагт эерэг нөлөөлөл үзүүлэх ба үүнийг дагаад ажлыг байр нэмэгдэх, иргэдийн ая тухтай амьдрах орчин нөхцөл хангагдах боломж бүрдэнэ. Хууль зүйн хувьд эрчим хүчний төслүүдийг хөдөлгөх эрх зүйн орчин бүрдэж, цаашид төслийг хөдөлгөх бодит боломж бүрдэнэ.

ГУРАВ. Асуудлыг зохицуулах хувилбарууд, тэдгээрийн харьцуулалт

3.1. Асуудлыг зохицуулах хувилбарууд

Энэхүү үнэлгээний тайлангийн Нэгд заасан асуудлыг шийдвэрлэх боломжтой хувилбаруудыг тогтоож, Аргачлалын 5-д заасны дагуу “зорилгод хүрэх байдал” буюу Эрчим хүчний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хуулийн төсөл боловсруулах замаар нийгэм дээрх бэрхшээлийг арилгах зорилгоор шийдлийг сонгох хувилбарыг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.1.3 дахь заалт, Хууль тогтоомжийн хэрэгцээ шаардлагыг урьдчилан тандан судлах аргачлалд тус тус заасны дагуу Хуулийн төсөл боловсруулах шаардлагатай гэж үзэж байна.

Асуудалд дүн шинжилгээ хийх явцад хуулийг батлахгүйгээр асуудлыг шийдвэрлэх гарцуудын талаар тодорхой судалгаанууд хийгдсэн.

- “Тэг” хувилбар буюу хуулийн төсөл боловсруулахаас татгалзах. Энэ тохиолдолд өнөөгийн мөрдөж буй эрх зүйн зохицуулалтын хүрээнд зохицуулалт байх боловч одоо үүсч буй хэрэгцээ шаардлагыг хангах боломжгүй байна. Эрчим хүчний эх үүсвэрийг хувийн хэвшлээр барих асуудал нь тендерийн хууль тогтоомжийн хүрээнд шууд шийдвэрлэх боломжгүй байгаа. Мөн Төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн тухай хуулиар энэхүү төслийг шалгаруулах асуудал нь тусгай

зөвшөөрлөөс тусдаа зохицуулагдаж байх тул асуудлыг шийдвэрлэх боломжгүй байна.

- Хэвлэл мэдээлэл болон бусад арга хэрэгслээр дамжуулан олон нийтийг соён гэгээрүүлэх. Уг асуудал нь хуулиар шууд зохицуулагдах харилцаа учир хуулийн төсөл боловсруулах шаардлагатай.
- Зах зээлийн механизмаар төрөөс зохицуулалт хийх. Төрөөс санхүүгийн интервенц хийх. Төрөөс санхүүгийн интервенц хийх буюу шууд мөнгөн хэлбэрийн дэмжлэг үзүүлэх аргаар зохицуулах боломжгүй юм. Энэ нь хувийн хэвшлээс хамтран ажиллах боломжийг бүрдүүлэх зорилготой тул тул энэ аргаар асуудлыг шийдвэрлэх боломжгүй.
- Төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлээр тодорхой чиг үүргийг гүйцэтгүүлэх. Эрчим хүчний төслийг хэрэгжүүлэх асуудлыг хувийн хэвшлээр гүйцэтгүүлэхийн тулд төрөөс баталгаа гаргах, хамтран ажиллах эрх зүйн орчинг тодорхой болгох шаардлагатай.
- Захиргааны шийдвэр гаргах. Эрчим хүчний төсөл хэрэгжүүлэх үйл явц нь захиргааны шийдвэрээс илүүтэй иргэний эрх зүй дэх гэрээний харилцаанд хамаарах тул асуудлыг шийдвэрлэх боломжгүй.
- Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах. Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1-д заасны дагуу хуулийн төсөл батлах замаар шийдвэрлэх боломжтой юм.

3.2. Зохицуулалтын хувилбаруудын эерэг болон сөрөг талыг харьцуулсан тухай

Зорилгод хүрэх байдал: Зорилгод хүрэх байдлыг өмнө хийгдсэн судалгаа, санал асуулга, ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа этгээдүүд болон салбарын мэргэжилтнүүдийн санал зэргийг үндэслэн тодорхойллоо.

Тэг хувилбарыг сонгосноор тухайн асуудал шийдвэрлэгдэхгүй орхигдох сөрөг талтай.

Хэвлэл мэдээлэл болон бусад арга хэрэгслээр дамжуулан олон нийтийг соён гэгээрүүлэх хувилбарыг сонгосноор тухайн харилцааг зохицуулах боломжгүй тул уг хувилбарыг сонгох боломжгүй байна.

Зах зээлийн механизмаар төрөөс зохицуулалт хийх. Төрөөс санхүүгийн интервенц хийх хувилбарыг сонгосноор төрөөс санхүүгийн интервенц хийх буюу шууд мөнгөн хэлбэрийн дэмжлэг үзүүлэх аргаар зохицуулах боломжгүй юм. Учир нь өнөөдрийг хүртэл төрөөс уг төслүүдийг хөдөлгөх санхүүгийн нөөц дутагдалтай байж ирсэн.

Төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлээр тодорхой чиг үүргийг гүйцэтгүүлэх хувилбарыг сонгох боломжийг бий болгох шаардлагатай. Гэхдээ энэхүү хамтран ажиллах хэлбэрийг хуулиар тогтоох шаардлагатай.

Захиргааны шийдвэр гаргах хувилбар сонгосноор бүрэн хэрэгжилтийг хангах боломжгүй юм.

Зардал, үр өгөөжийн харьцаа: Хуулийн төсөл баталснаар нэмэлт зардал гарахгүй тул зардлын тооцоо хийх шаардлагагүй. Цаашид төслийг хэрэгжүүлэх тохиолдолд холбогдох тооцоо судалгаанд үндэслэн тухайн жилийн төсөвтөө тусган асуудлыг шийдвэрлэнэ.

3.3. Хамгийн үр дүнтэй хувилбарын тухай

Энэхүү тандан судалгааг хийх явцад зохицуулалтын нэг л хувилбар буюу хууль тогтоомжийн төслийг боловсруулах хувилбарыг сонгон авсан болно. Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 5.1-т заасны дагуу хуулийн төсөл боловсруулан хуулийн төсөл батлах замаар шийдвэрлэх боломжтой гэж үзсэн.

ДӨРӨВ. Зохицуулалтын хувилбарын үр нөлөөний талаар

Аргачлалын 5.5-т заасны дагуу хуулийн төсөл боловсруулах нэг хувилбарыг сонгосон ба үүнтэй холбогдуулан сонгосон нэг хувилбарын үр нөлөөг Аргачлалын 6-д заасны дагуу ерөнхий асуултуудад хариулах замаар дүгнэлтийг нэгтгэн гаргалаа.

4.1. Хүний эрх, нийгэм, эдийн засаг, байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө

4.1.1. Хүний эрхэд үзүүлэх үр нөлөө

Хуулийн төслийг Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Дөчин зургадугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт “Төрийн албан хаагчийн ажиллах нөхцөл, баталгааг хуулиар тогтооно.” гэж заасан. Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар баталсан “Алсын хараа 2050” Монгол Улсын Урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа”-ны “**Зорилт 4.1.2.** Төсвийн хөрөнгийг эдийн засаг, нийгмийн хөгжилд чиглүүлсэн, үр ашигтай, хариуцлагатай төсөв, санхүүгийн тогтолцоотой болсон байна.” гэж тус тус заасны дагуу уялдуулан боловсруулна.

Хуулийн төсөл боловсруулах хувилбар нь хүний эрхийн суурь зарчмуудад нийцэж байгаа нь Аргачлалын 6.2-т заасан хүний эрхэд үзүүлэх үр нөлөөний суурь асуултын хариулт /Хавсралт хүснэгт 1/-аас харагдаж байна.

4.1.2. Эдийн засагт үзүүлэх үр нөлөө

Улсын төсөвт өөрчлөлт орохгүй бөгөөд бусад захиргааны байгууллага хуулийн этгээдэд ачаалал үүсгэхгүй нь Аргачлалын 6.2-т заасан эдийн засагт үзүүлэх үр нөлөөний суурь асуултын хариулт /Хавсралт хүснэгт 2/-оос харагдаж байна.

4.1.3. Нийгэмд үзүүлэх үр нөлөө

Хуулийн төсөл боловсруулах хувилбарын хувьд Аргачлалын 6.2-т заасан нийгэмд үзүүлэх үр нөлөөний суурь асуултын хариулт /Хавсралт хүснэгт 3/-аас харахад нийгэмд үзүүлэх ямар нэг сөрөг үр нөлөө байхгүй ба иргэдэд эергээр нөлөөлөхөөр байна.

4.1.4. Байгаль орчинд үзүүлэх нөлөө

Аргачлалын 6.2-т заасан байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөөний суурь асуултын хариулт /Хавсралт-4/-аас харахад хуулийн төсөл боловсруулах хувилбар нь байгаль орчинд ямар нэгэн шууд болон шууд бус сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй байна.

4.2. Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ, бусад хууль тогтоомжтой нийцэж байгаа эсэх талаар

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн зарчим, зохицуулалтын хүрээнд нийцүүлэн хуулийн өөрчлөлтийн төсөл боловсруулагдсан болно. Монгол Улсын нэгдэн орсон олон улсын нийт гэрээтэй тогтоолын төслийн агуулга нь зөрчилдсөн зүйл байхгүй болно.

ТАВ. ЗӨВЛӨМЖ

Аргачлалын 9-д заасны дагуу энэхүү үнэлгээний тайлангийн 5 дахь хэсгийн “Зохицуулалтын хувилбаруудыг харьцуулсан дүгнэлт”, Эрчим хүчний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн нийгмийн хэрэгцээ, шаардлага болон Монгол Улсын Үндсэн хууль болон бусад хуульд нийцүүлж, нийгмийн харилцаанд үүсэж байгаа нөхцөл байдлыг сайжруулах зорилгын хүрээнд дараах зөвлөмжийг боловсрууллаа.

- Улс орны эрх ашигт нийцэж байх тул нэн яаралтай хууль боловсруулах хэрэгцээ шаардлагатай
- Холбогдох хууль тогтоомжид заасны дагуу уялдуулан боловсруулах.

ХҮНИЙ ЭРХ, ЭДИЙН ЗАСАГ, НИЙГЭМ, БАЙГАЛЬ ОРЧИНД ҮЗҮҮЛЭХ

ҮР НӨЛӨӨНИЙ ТАНДАЛТЫН СУДАЛГАА

ХҮНИЙ ЭРХЭД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт	Тайлбар
1.Хүний эрхийн суурь зарчмуудад нийцэж байгаа эсэх	1.1.Ялгаварлан гадуурхахгүй ба тэгш байх		
	1.1.1.Ялгаварлан гадуурхахыг хориглох эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.1.2.Ялгаварлан гадуурхсан буюу аль нэг бүлэгт давуу байдал үүсгэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.1.3.Тодорхой эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг сайжруулах зорилгоор авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ бол олон улсын болон үндэсний хууль тогтоомжид заасан хүний эрхийн хэм хэмжээтэй нийцэж байгаа эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.2.Оролцоог хангах		
	1.2.1.Зохицуулалтын хувилбарыг сонгохдоо оролцоог хангасан эсэх, ялангуяа эмзэг бүлэг, цөөнхийн оролцох боломжийг бүрдүүлсэн эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.2.2.Зохицуулалтыг бий болгосноор эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа, эсхүл хөндөгдөж болзошгүй иргэдийг тодорхойлсон эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.3.Хууль дээдлэх зарчим ба сайн засаглал, хариуцлага		
	1.3.1.Зохицуулалтыг бий болгосноор хүний эрхийг хөхүүлэн дэмжих, хангах, хамгаалах явцад ахиц дэвшил гарах эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.3.2.Зохицуулалтын хувилбар нь хүний эрхийн Монгол Улсын олон улсын гэрээ, хүний эрхийг хамгаалах механизмийн талаар НҮБ-аас өгсөн зөвлөмжид нийцэж байгаа эсэх	Тийм	Монгол Улсын нэгдэн орсон Олон улсын гэрээнд аливаа байдлаар харшлаагүй

			бөгөөд хүний эрхийг хамгаалахад чиглэгдэж байна.
	1.3.3.Хүний эрхийг зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлагыг тусгах эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
2.Хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт агуулсан эсэх	2.1.Зохицуулалт нь хүний эрхийг хязгаарлах тохиолдолд энэ нь хууль ёсны ашиг сонирхолд нийцсэн эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.2.Хязгаарлалт тогтоох нь зайлшгүй эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн хязгаарлалт тогтоохгүй
3.Эрх агуулагч	3.1.Зохицуулалтын хувилбарт хамаарах бүлгүүд буюу эрх агуулагчдыг тодорхойлсон эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	3.2.Эрх агуулагчдыг эмзэг байдлаар нь ялгаж тодорхойлсон эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн байдлаар ялгаж тодорхойлоогүй
	3.3.Зохицуулалтын хувилбар нь энэхүү эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг харгалзан үзэж, тэдний эмзэг байдлыг дээрдүүлэхэд чиглэсэн эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.4.Эрх агуулагчдын, ялангуяа эмзэг бүлгийн ялгаатай хэрэгцээг тооцсон мэдрэмжтэй зохицуулалтыг тусгах эсэх (хөгжлийн бэрхшээлтэй, үндэстний цөөнх, хэлний цөөнх, гагцхүү эдгээрээр хязгаарлахгүй)	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
4.Үүрэг хүлээгч	4.1.Үүрэг хүлээгчдийг тодорхойлсон эсэх	Тийм	Төр үүрэг хүлээнэ
5.Жендэрийнэрх тэгш байдлыг хангах тухай хуульд нийцүүлсэн эсэх	5.1.Жендэрийн үзэл баримтлалыг тусгасан эсэх	Үгүй	Уг тогтоолд жендэрийн эрх хөндөгдөхгүй болно.
	5.2.Эрэгтэй, эмэгтэй хүний тэгш эрх, тэгш боломж, тэгш хандлагын баталгааг бүрдүүлэх эсэх	Үгүй	Уг тогтоолд жендэрийн эрх хөндөгдөхгүй болно.

ЭДИЙН ЗАСАГТ ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт	Тайлбар
1.Дэлхийн зах зээл дээр өрсөлдөх чадвар	1.1.Дотоодын аж ахуйн нэгж болон гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж хоорондын өрсөлдөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.2.Хил дамнасан хөрөнгө оруулалтын шилжилт хөдөлгөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх (эдийн засгийн байршил өөрчлөгдөхийг оролцуулан)	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.3.Дэлхийн зах зээл дээрх таагүй нөлөөллийг Монголын зах зээлд орж ирэхээс хамгаалахад нөлөөлж чадах эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
2.Дотоодын зах зээлийн өрсөлдөх чадвар болон тогтвортой байдал	2.1.Хэрэглэгчдийн шийдвэр гаргах боломжийг бууруулах эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.2.Хязгаарлагдмал өрсөлдөөний үрэлмаас үнийн хөөрөгдлийг бий болгох эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.3.Зах зээлд шинээр орж ирж байгаа аж ахуйн нэгжид бэрхшээл, хүндрэл бий болгох эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.4.Зах зээлд шинээр монополийг бий болгох эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
3.Аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэлийн болон захиргааны зардал	3.1.Зохицуулалтын хувилбарыг хэрэгжүүлснээр аж ахуйн нэгжид шинээр зардал үүсэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.2.Санхүүжилтийн эх үүсвэр олж авахад нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.3.Зах зээлээс тодорхой бараа бүтээгдэхүүнийг худалдан авахад хүргэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

	3.4.Бараа бүтээгдэхүүний борлуулалтад ямар нэг хязгаарлалт, эсхүл хориг тавих эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.5.Аж ахуйн нэгжийг үйл ажиллагаагаа зогсооход хүргэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
4.Мэдээлэх үүргийн улмаас үүсч байгаа захиргааны зардлын ачаалал	4.1.Хуулийн этгээдэд захиргааны шинж чанартай нэмэлт зардал (Тухайлбал, мэдээлэх, тайлан гаргах г.м) бий болгох эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
5.Өмчлөх эрх	5.1.Өмчлөх эрхийг (үл хөдлөх, хөдлөх эд хөрөнгө, эдийн бус баялаг зэргийг) хөндсөн зохицуулалт бий болох эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	5.2.Өмчлөх эрх олж авах, шилжүүлэх болон хэрэгжүүлэхэд хязгаарлалт бий болгох эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	5.3.Оюуны өмчийн (патент, барааны тэмдэг, зохиогчийн эрх зэрэг) эрхийг хөндсөн зохицуулалт бий болгох эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
6.Инноваци болон судалгаа шинжилгээ	6.1.Судалгаа шинжилгээ, нээлт хийх, шинэ бүтээл гаргах асуудлыг дэмжих эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	6.2.Үйлдвэрлэлийн шинэ технологи болон шинэ бүтээгдэхүүн нэвтрүүлэх, дэлгэрүүлэхийг илүү хялбар болгох эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
7.Хэрэглэгч болон гэр бүлийн төсөв	7.1.Хэрэглээний үнийн түвшинд нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.2.Хэрэглэгчдийн хувьд дотоодын зах зээлийг ашиглах боломж олгох эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.3.Хэрэглэгчдийн эрх ашигт нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.4.Хувь хүний/гэр бүлийн санхүүгийн байдалд (шууд буюу урт	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

	хугацааны туршид) нөлөө үзүүлэх эсэх		
8.Тодорхой бүс нутаг, салбарууд	8.1.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байрыг шинээр бий болгох эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	8.2.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байр багасгах чиглэлээр нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	8.3.Жижиг, дунд үйлдвэр, эсхүл аль нэг салбарт нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
9.Төрийн захиргааны байгууллага	9.1.Улсын төсөвт нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	9.2.Шинээр төрийн байгууллага байгуулах, эсхүл төрийн байгууллагад бүтцийн өөрчлөлт хийх шаардлага тавигдах эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	9.3.Төрийн байгууллагад захиргааны шинэ чиг үүрэг бий болгох эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
10.Макро эдийн засгийн хүрээнд	10.1.Эдийн засгийн өсөлт болон ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Эерэг нөлөө үзүүлнэ.
	10.2.Хөрөнгө оруулалтын нөхцөлийг сайжруулах, зах зээлийн тогтвортой хөгжлийг дэмжих эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	10.3.Инфляц нэмэгдэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
11.Олон улсын харилцаа	11.1.Монгол Улсын олон улсын гэрээтэй нийцэж байгаа эсэх	Тийм	Олон улсын гэрээ, хэлэлцээртэй нийцнэ.

НИЙГЭМД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт	Тайлбар
1.Ажил эрхлэлтийн байдал, хөдөлмөрийн зах зээл	1.1.Шинээр ажлын байр бий болох эсэх	Үгүй	Шинээр ажлын байр бий болохгүй
	1.2.Шууд болон шууд бусаар ажлын байрны цомхтгол бий болгох эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.3.Тодорхой ажил мэргэжлийн хүмүүс болон хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдэд нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.4.Тодорхой насны хүмүүсийн ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
2.Ажлын стандарт, хөдөлмөрлөх эрх	2.1.Ажлын чанар, стандартад нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.2.Ажилчдын эрүүл мэнд, хөдөлмөрийн аюулгүй байдалд нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.3.Ажилчдын эрх, үүрэгт шууд болон шууд бусаар нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.4.Шинээр ажлын стандарт гаргах эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.5.Ажлын байранд технологийн шинэчлэлийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон өөрчлөлт бий болгох эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
3.Нийгмийн тодорхой бүлгийг хамгаалах асуудал	3.1.Шууд болон шууд бусаар тэгш бус байдал үүсгэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.2.Тодорхой бүлэг болон хүмүүст сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх. Тухайлбал, эмзэг бүлэг, хөгжлийн бэршээлтэй иргэд, ажилгүй иргэд, үндэстний цөөнхөд гэх мэт	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

	3.3.Гадаадын иргэдэд илэрхий нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
4.Төрийн удирдлага, сайн засаглал, шүүх эрх мэдэл, хэвлэл мэдээлэл, ёс суртахуун	4.1.Засаглалын харилцаанд оролцогчдод нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	4.2.Төрийн байгууллагуудын үүрэг, үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	4.3.Төрийн захиргааны албан хаагчдын эрх, үүрэг, харилцаанд нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	4.4.Иргэдийн шүүхэд хандах, асуудлаа шийдвэрлүүлэх эрхэд нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	4.5.Улс төрийн нам, төрийн бус байгууллагын үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
5.Нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал	5.1.Хувь хүн/нийт хүн амын дундаж наслалт, өвчлөлт, нас баралтын байдалд нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	5.2.Зохицуулалтын хувилбарын улмаас үүсэх дуу чимээ, агаар, хөрсний чанарын өөрчлөлт хүн амын эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	5.3.Хүмүүсийн амьдралын хэв маяг (хооллолт, хөдөлгөөн, архи, тамхины хэрэглээ)-т нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
6.Нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, боловсролын систем	6.1.Нийгмийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжид нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	6.2.Ажилчдын боловсрол, шилжилт хөдөлгөөнд нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

	6.3.Иргэдийн боловсрол (төрийн болон хувийн хэвшлийн боловсролын байгууллага) олох, мэргэжил эзэмших, давтан сургалтад хамрагдахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	6.4.Нийгмийн болон эрүүл мэндийн үйлчилгээ авахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	6.5.Их, дээд сургуулиудын үйл ажиллагаа, өөрийн удирдлагад нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
7.Гэмт хэрэг, нийгмийн аюулгүй байдал	7.1.Нийгмийн аюулгүй байдал, гэмт хэргийн нөхцөл байдалд нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.2.Хуулийг албадан хэрэгжүүлэхэд нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.3.Гэмт хэргийн илрүүлэлтэд нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.4.Гэмт хэргийн хохирогчид, гэрчийн эрхэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
8.Соёл	8.1.Соёлын өвийг хамгаалахад нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	8.2.Хэл, соёлын ялгаатай байдал бий болгох эсэх, эсхүл уг ялгаатай байдалд нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	8.3.Иргэдийн түүх, соёлоо хамгаалах оролцоонд нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

БАЙГАЛЬ ОРЧИНД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт	Тайлбар
1.Агаар	1.1.Зохицуулалтын хувилбарын үр дүнд агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
2.Зам тээвэр, түлш, эрчим хүч	2.1.Тээврийн хэрэгслийн түлшний хэрэглээг нэмэгдүүлэх/бууруулах эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.2.Эрчим хүчний хэрэглээг нэмэгдүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.3.Эрчим хүчний үйлдвэрлэлд нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.4.Тээврийн хэрэгслийн агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
3.Ан амьтан, ургамлыг хамгаалах	3.1.Ан амьтны тоо хэмжээг бууруулах эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.2.Ховордсон болон нэн ховор амьтан, ургамалд сөргөөр нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.3.Ан амьтдын нүүдэл, суурьшилд сөргөөр нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.4.Тусгай хамгаалалттай газар нутагт сөргөөр нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
4.Усны нөөц	4.1.Газрын дээрх ус болон гүний ус, цэвэр усны нөөцөд сөргөөр нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

	4.2.Усны бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	4.3.Ундны усны чанарт нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
5.Хөрсний бохирдол	5.1.Хөрсний бохирдолтод нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	5.2.Хөрсийг эвдэх, ашиглагдсан талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
6.Газрын ашиглалт	6.1.Ашиглагдаагүй байсан газрыг ашиглах эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	6.2.Газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	6.3.Экологийн зориулалтаар хамгаалагдсан газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
7.Нөхөн сэргээгдэх/нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялаг	7.1.Нөхөн сэргээгдэх байгалийн баялгийг өөрөө нөхөн сэргээгдэх чадавхийг нь алдагдуулахгүйгээр зохистой ашиглах эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.2.Нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялгийн ашиглалт нэмэгдэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

---oOo---

ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨНИЙ ҮНЭЛГЭЭ

НЭГ.ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

Эрчим хүчний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл /цаашид “хуулийн төсөл” гэх/-ийн төслийн үр нөлөөг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр хуулийн 3 дугаар хавсралтаар баталсан “Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлал”-д /цаашид “аргачлал” гэх/ заасны дагуу үнэлсэн болно.

Хуулийн төслийг аргачлалд заасны дагуу дараах үе шаттай хийлээ:

- Ерөнхий зүйл
- Шалгуур үзүүлэлтийг сонгох
- Урьдчилан сонгосон шалгуур үзүүлэлтэд тохирох шалгах хэрэгслийн дагуу үр нөлөөг тооцох
- Үр дүнг үнэлэх, зөвлөмж өгөх.

ХОЁР.ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ СОНГОСОН БАЙДАЛ, ҮНДЭСЛЭЛ

Тус үнэлгээний ажлыг хийж гүйцэтгэхдээ хуулийн төслийн зорилго, хамрах хүрээ, зохицуулах асуудалтай уялдуулан, аргачлалд дурдсан 6 шалгуур үзүүлэлтээс 3 шалгуур үзүүлэлтийг сонголоо. Үүнд:

- Зорилгод хүрэх байдал
- Ойлгомжтой байдал
- Харилцан уялдаа зэрэг болно.

“Зорилгод хүрэх байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн зорилго нь үзэл баримтлалд тусгасан хуулийн төслийг боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлагад нийцэж буй байдал, хуулийн төсөлд тусгагдсан зохицуулалтууд нь хуулийн төслийн зорилгод хүрэх боломжтой эсэхийг үнэллээ.

Энэхүү үнэлгээг хийхдээ хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай танилцаж, хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага, хуулийн төслийн зорилго болон зорилгод хүрэхэд чиглэгдсэн, мөн түүнийг тодорхой илэрхийлж чадахуйц арга хэмжээ, зохицуулалтыг сонгож авсан болно.

“Ойлгомжтой байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төсөл нь боловсруулалтын хувьд Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29, 30 дугаар зүйл болон Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг, түүнчлэн хэрэглэх, хэрэгжүүлэх этгээдүүд хуулийг ойлгож хэрэглэх, хэрэгжүүлэх боломжтой байдлаар боловсруулагдсан эсэхийг шалгахын тулд хуулийн төслийг бүхэлд нь сонгон авлаа.

“Харилцан уялдаа” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийг бүхэлд нь Үндсэн хууль холбогдох бусад хуульд нийцсэн эсэхийг аргачлалд заасан асуултад хариулах байдлаар үнэлгээг хийхээр тооцов.

ГУРАВ.УРЬДЧИЛАН СОНГОСОН ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТЭД ТОХИРОХ ШАЛГАХ ХЭРЭГСЛИЙН ДАГУУ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛСЭН БАЙДАЛ

Сонгосон шалгуур үзүүлэлтийн дагуу үр нөлөөг үнэлэхэд хамруулах хэсэг, түүнийг шалгах хэрэгслийг хүснэгтийн дагуу тогтоолоо. Үүнд:

Д/д	Шалгуур үзүүлэлт	Үр нөлөөг үнэлэх хэсэг	Шалгах хэрэгсэл
1.	Зорилгод хүрэх байдал	Хуулийн төсөл бүхэлд нь	Хуулийн төслийн үзэл баримтлалд дэвшүүлсэн зорилтыг хангах эсэхэд дүн шинжилгээ хийх
2	Ойлгомжтой байдал	Хуулийн төслийн зохицуулалтыг бүрэлд нь	Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29, 30 дугаар зүйл, хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг шалгах
3.	Харилцан уялдаа	Хуулийн төсөл бүхэлд нь	Хуулийн төслийн уялдаа холбоог Хууль тогтоомжийн тухай хууль болон аргачлалд заасан асуулгуудаар шалгах

Дээрх урьдчилан сонгосон шалгуур үзүүлэлтэд тохирсон шалгах хэрэгслийн дагуу хуулийн төслийн үр нөлөөг дараах байдлаар үнэллээ.

3.1. “Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн үзэл баримтлалд тусгасан хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, хэрэгцээ шаардлагад хуулийн төслийн зорилт, зохицуулалтууд нь нийцэж байгаа эсэхэд дүн шинжилгээ хийх үүднээс хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай танилцаж, үзэл баримтлал болон хуулийн төслийн зорилт, түүнийг хангахад чиглэсэн зохицуулалтуудыг харьцуулах байдлаар дүн шинжилгээ хийлээ. Хуулийн төслийн үзэл баримтлалд:

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Монгол Улс дэлхийн эдийн засгийн хөгжлийн түгээмэл хандлага, өөрийн орны өвөрмөц онцлогт нийцсэн олон хэвшил бүхий эдийн засагтай байна” гэж, мөн зүйлийн 4 дэх хэсэгт “Төр нь үндэсний эдийн засгийн аюулгүй байдал, аж ахуйн бүх хэвшлийн болон хүн амын нийгмийн хөгжлийг хангах зорилгод нийцүүлэн эдийн засгийг зохицуулна” гэж тус тус заасан.

Улсын Их Хурлын 2010 оны 48 дугаар тогтоолоор баталсан Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалын 3.2-т “Эдийн засгийн олон тулгуурт, оновчтой бүтцийг бий болгох, хөрөнгө оруулалтын тэнцвэртэй бодлого явуулах, санхүүгийн салбарын аюулгүй байдлыг баталгаажуулах, эрчим хүч, эрдэс баялгийн болон гадаад худалдаа, интеграцийн асуудлаар оновчтой бодлого баримтална.” гэж, мөн зорилтын хүрээнд 3.2.4.2 “Эрчим хүчний дотоодын гол эх үүсвэр болох нүүрсийг импортыг орлох, экспортыг нэмэгдүүлэх, орон нутагт үйлдвэрлэлийг дэмжиж, ажлын байраар хангах зорилгоор өргөнөөр ашиглах нөхцөлийг бүрдүүлнэ. Байгаль орчинд сөрөг нөлөө багатай, хямд эрчим хүчний үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, 2020 он гэхэд нүүрс болон дотоодын бусад эх үүсвэрээр түлш, эрчим хүчний хэрэгцээг дотоодын үйлдвэрлэлээр бүрэн хангана.” гэж заасан.

Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын Зорилго 4-т “Эдийн засгийн тогтвортой өсөлт иргэн бүрдээ хүрсэн, дундаж давхарга зонхилсон, ядуурал эрс буурсан, эдийн засгийн хөгжлийн бодлогын суурийг бүрдүүлж, дотоод хэрэгцээгээ өөрсдөө хангадаг, экспорт эрчимжсэн, хөрөнгө оруулалт, хуримтлалын чадавхаа бүрдүүлсэн, олон тулгуурт эдийн засагтай улс болно” гэж заасан бөгөөд энэ зорилгын хүрээнд нийцүүлэн тодорхойлсон эдийн засгийн тэргүүлэх салбаруудыг төрийн бодлогоор онцгойлон дэмжихээр тусгасан.

Уг зорилгын хэрэгжүүлэх I үе шат (2021-2030)-нд эдийн засгийн бүтцийн шинэчлэлтийг эхлүүлж, өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэн, импортыг орлох болон экспортод чиглэсэн хүнд, хөнгөн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх ба үүнээс “7.Эдийн засгийн хөгжлийг дэмжих эрчим хүч, инженерийн дэд бүтцийг хөгжүүлсэн байна” гэж, мөн

“8.Цахилгаан станцуудыг өргөтгөж, цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, дэд станц, шинэ эх үүсвэрийг барьж, цахилгаан эрчим хүчээр дотоодын хэрэгцээг бүрэн хангасан байна.” гэж тус тус заасан.

Улсын Их Хурлын 2021 оны 106 дугаар тогтоолоор баталсан “Шинэ сэргэлтийн бодлого”-ын хүрээнд төр-хувийн хэвшил, хөрөнгө оруулагчдын идэвхтэй түншлэлд тулгуурлан Монгол Улсын хөгжлийг хязгаарлаж буй зургаан багц асуудлыг шийдвэрлэхээр заасны дагуу “Хоёр.Эрчим хүчний сэргэлт. 2.1.Эрчим хүчний эх үүсвэр, дамжуулах, түгээх шугам сүлжээг шинээр барьж байгуулан хүчин чадлыг өргөтгөн нэмэгдүүлж, эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хангамжийн найдвартай байдлыг дээшлүүлнэ. 2.3.Эрчим хүчний салбарыг санхүү, эдийн засгийн бие даасан тогтолцоонд үе шаттайгаар шилжүүлнэ.” гэж заасан.

Улсын Их Хурлын 2020 оны 23 дугаар тогтоолоор баталсан Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэлийн Зорилт 4.2.Эдийн засгийн бүтцийн шинэчлэлийг эхлүүлж, өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэн, экспортод чиглэсэн хүнд, хөнгөн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлнэ: 4.2.7.эдийн засгийн хөгжлийг дэмжсэн эрчим хүч, инженерийн дэд бүтцийг хөгжүүлнэ. 4.2.8.цахилгаан станцуудыг өргөтгөж, цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, дэд станц, шинэ эх үүсвэрийг барьж, цахилгаан эрчим хүчээр дотоодын хэрэгцээг бүрэн хангана. 4.2.11.эрдэс баялгийн экспортын зонхилох хувийг эзэлж байгаа нүүрс, зэсийн баяжмал, төмрийн хүдэр, түүхий нефть зэргийг нэмүү өртөг, үнэ цэнэ шингээн боловсруулж, экспортлох хүрээнд нүүрс-химийн, зэсийн баяжмалын, төмөрлөгийн зэрэг хүнд үйлдвэрийн бүтээн байгуулалтыг нэн яаралтай эхлүүлж, ашиглалтад оруулах, түүнд шаардлагатай дэд бүтэц болох төмөр зам, ус, эрчим хүчний төслүүдийг хэрэгжүүлнэ. 4.2.16.эрчим хүчний дотоодын хэрэгцээг бүрэн хангасан, тогтвортой, өөрийгөө зохицуулах чадвар бүхий системийг бүрдүүлнэ.” гэж заасан.

Улсын Их Хурлын 2024 оны 64 дүгээр тогтоолоор баталсан Бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлалд “хангайн бүс, баруун бүс, зүүн бүс болон говийн бүсэд нүүрс-эрчим хүчний үйлдвэр барих, төвийн бүсэд Хөшигийн хөндийд бүсийн эрчим хүчний хангамжийн эх үүсвэр болох дулааны цахилгаан станц барина” гэж заасан.

Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолоор баталсан Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт эрчим хүчний салбарын шинэчлэл хийх, төрөөс хэрэгжүүлэх 14 мега төслийн 4 нь эрчим хүчний төслийг хэрэгжүүлэхээр тус тус заасан. Мөн хөтөлбөрийн 3.3.3-т “Эрчим хүчний салбарын өсөлт, либералчлал хийх”, 3.3.3.1-т “Эрчим хүчний салбарыг чөлөөт зах зээлийн зарчимд шилжүүлж, үнэ тарифыг зохистой түвшинд хүргэн, цаашид тогтмол индексжүүлэх тогтолцоог нэвтрүүлж, салбарын эрх зүйн орчныг шинэчилнэ.” гэж тус тус заасан.

Монгол Улсын Үндсэн хууль, Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал болон Монгол Улсын урт, дунд хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичгүүдэд заасны дагуу Монгол Улс нь өөрийн орны өвөрмөц онцлогт нийцсэн олон хэвшил бүхий эдийн засгийг бий болгохын зэрэгцээ эрчим хүчний салбарын өсөлт, либералчлал хийх асуудлыг тусгасан. Энэ хүрээнд эрчим хүчний томоохон төслүүдийг эхлүүлж, эрчим хүчний найдвартай эх үүсвэрийг бий болгох шаардлага бий болж байгаа ч эдгээр төслүүдийг эхлүүлэх худалдан авалт, хөрөнгө оруулалтын эх үүсвэрийг бий болгох зайлшгүй хэрэгцээ байна.

Хууль, эрх зүйн орчны хүрээнд эрчим хүчний барилга байгууламж барих, төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх чиг үүрэг нь төрд хамаарах тул энэ асуудлыг Эрчим хүчний тухай хуульд заасны дагуу тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч этгээд хэрэгжүүлэхээр байна. Түүнчлэн, төрийн худалдан авалттай холбоотойгоор Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулиар эрчим хүчний эх үүсвэрийг бий болгох ёстой ч төсвийн хөрөнгийн хязгаарлагдмал нөөцөөс хамаарч эрчим хүчний хэрэгцээг төрөөс дангаар бүрэн шийдвэрлэх боломжгүй байна. Мөн эрчим хүчний эх үүсвэрийг нэг худалдан авагчийн загварт нийцүүлж сонгон шалгаруулах нь зүйтэй байна.

Нөгөө талаас тендер зарлаж, төсөл хэрэгжүүлэгчийг сонгон шалгаруулах явцад хуулийн шаардлага нь төслийн бодит хэрэгцээг бүрэн хангаж чадахгүй байна. Өөрөөр хэлбэл, эрчим хүчний эх үүсвэрийн зураг төсөл, барилга байгууламж, үйлдвэрлэлийн процесс нь хоорондоо шууд хамааралтай ажил, үйлчилгээ бөгөөд үүнийг багцаар нь нэг тендер болгон зарлахад энэ бүх шаардлагыг нэг дор хангаж орж ирэх гүйцэтгэгч байхгүй байна. Иймээс ч нэг багцаар тендерийг үнэлэхэд, гүйцэтгэгч, туслан гүйцэтгэгчийн хүчин чадлыг хамтад нь тооцох, гүйцэтгэгч нь санхүүжилтээ бүрэн хариуцах нөхцөлийг хуульд тусгах зайлшгүй шаардлагатай байна. Гэвч, Эрчим хүчний тухай хуулиар тусгай зөвшөөрөл авсан этгээд нь төслийг хэрэгжүүлэхээр байгаа нь бодит байдалд санхүүжилтийн дутагдал үүсгэж байна.

Эрчим хүчний төслүүд нь санхүүжилтийн хувьд асар өндөр өртөгтэй бөгөөд үүнийг төр дангаар санхүүжүүлэх боломжгүй тул хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг зайлшгүй шаарддаг. Гэвч, санхүүжилтийн дүнгээс хамаарч хөрөнгө оруулагч нар орж ирэхэд хүндрэлтэй томоохон төслүүдэд стратегийн хувьд ач холбогдлоос хамаарч төрөөс тодорхой хэсгийг санхүүжүүлж болдог. Энэ тохиолдолд төрийн санхүүжилттэй холбоотойгоор эрчим хүчний төслийг сонгон шалгаруулах хэрэгцээ шаардлага зайлшгүй шаардлага үүсэж байна.

Иймд, Эрчим хүчний тухай хуульд эрчим хүчний төслийг сонгон шалгаруулах нөхцөлийг тодорхой зааж, эрчим хүч нийлүүлэх үнэ, хэмжээ, эрчим хүчний эх үүсвэрийг барих, өмчлөлийг төрд шилжүүлэхтэй холбоотой харилцааг шалгуур үзүүлэлт болгон тогтоох замаар хууль, эрх зүйн өөрчлөлтийг хийх шаардлагатай байна..

Эрчим хүчний салбар сүүлийн жилүүдэд өвлийн их ачаалалд системийн суурилагдсан хүчин чадлыг бүрэн ашиглаж, нөөц тоноглолгүй, импортын эрчим хүчний дэмжлэгтэйгээр ажиллаж байна. Тодруулбал, Монгол Улсын хэмжээнд 2024 оны гүйцэтгэлээр цахилгаан эрчим хүчний хэрэглээ 11,629.3 сая кВт.цаг хүрч 2023 оны гүйцэтгэлээс 653.1 сая кВт.ц буюу 6.0%-аар өссөн бөгөөд үүнээс 75.4% буюу 8,765.8 сая кВт.цаг эрчим хүчийг дотоодын эх үүсвэрүүдээс хангаж, 24.6% буюу 2,863.4 сая кВт.цаг эрчим хүчнийг импортоор авчээ.

Цахилгаан эрчим хүчний хэрэглээ сүүлийн жилүүдэд дунджаар 7-8 хувиар өсөж байна. Энэ хэрэглээний өсөлтийг хангах дотоодын эрчим хүчний эх үүсвэрийн суурилагдсан хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх, нөөц чадлын зохистой хэмжээнд (20 хувь илүү) хүргэх буюу одоо байгаа суурилагдсан хүчин чадлыг 2 дахин нэмэгдүүлж 2030 оны түвшинд 3750 MВт хүргэх хэрэгцээ шаардлага байна.

Эрчим хүчний салбарт 2024 онд Чойбалсангийн 50 MВт-ын дулааны цахилгаан станц, Бөөрөлжүүтийн цахилгаан станцын эхний 150 MВт-ын блок, Тосонцэнгэлийн дулааны цахилгаан станц эхний ээлжийн 22 MВт-ын блок, Мөрөнгийн 10 MВт-ын нарны цахилгаан станц, Эрдэнийн 30 MВт-ын нарны цахилгаан станц, Багануурын 50 MВт-ын батарей хуримтлуурыг тус тус ашиглалтад оруулсан боловч эрчим хүчний хэрэглээний өсөлтийг бүрэн хаах хангалттай түвшинд хүрээгүй хэвээр байна.

Эрчим хүчний салбарт уламжлалт эх үүсвэрийн төсөл шинээр хэрэгжүүлэхэд Уур амьсгалын өөрчлөлтийн тухай 2015 оны Парисын хэлэлцээрээс хойш Олон улсын банк, санхүүгийн байгууллагуудын нүүрсний эрчим хүчний эх үүсвэрт зориулсан санхүүжилт хумигдаж эхэлсэн. Мөн 2021 оны 9 сард НҮБ-ын ерөнхий ассамблейн 76 дугаар чуулган дээр БНХАУ-ын дарга "...Хятад улс хилийн чанадад нэмж нүүрсний эрчим хүчний шинэ эх үүсвэр барихгүй..." гэсэн амлалт өгсөн нь төслүүдийн санхүүжилтийг шийдвэрлэхэд сөргөөр нөлөөлж байна.

2024 оны жилийн эцсийн байдлаар Эрчим хүчний тухай хуулийн дагуу Эрчим хүчний зохицуулах хорооноос 14 хуулийн этгээд нийт 5130 MВт-ын хүчин чадалтай нүүрсээр ажилладаг эх үүсвэр барих тусгай зөвшөөрөл авсан байна. Үүнээс 2024 онд нийт 172 MВт

нь ашиглалтад орж, нийт 220 МВт барилга угсралтын шатанд, нийт 4738 МВт-ын хүчин чадалтай станцын төслүүд үйл ажиллагаагаа эхлүүлээгүй тодорхойгүй байдалд байна. Эдгээр төсөл хөтөлбөрүүд нь бүгд хэрэгжсэн тохиолдолд 2035 оны хэрэглээний өсөлтийн таацтай харьцуулахад эрчим хүчний илүүдэлд орохоор нөхцөл байдал үүсэх ба нөгөө талаас дээрх төслүүд хэрэгжихгүй тохиолдолд эрчим хүчний дутагдалд орохоор байна. Энэ нь шинээр уламжлалт эх үүсвэрийн төсөл хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж буй хөрөнгө оруулагчдын орон зайг хааж тодорхойгүй байдал үүсгэж байна.

Иймд эдгээр нүүрсээр ажиллах уламжлалт эх үүсвэрийн төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид нь санхүүгийн хувьд чадавхтай байж бодит үүрэг амлалт өгөх төслийг өрсөлдөөнт сонгон шалгаруулалтаар хэрэгжүүлэх боломжийг нээж өгөх шаардлагатай байна.

Дээрх практик шаардлагад нийцүүлж, эрчим хүчийг либералчлах бодлогыг нэвтрүүлж, эрчим хүчний томоохон төслүүдийг яаралтай эхлүүлэх хууль эрх зүйн орчныг бий болгох шаардлагын хүрээнд Эрчим хүчний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах шаардлагатай байна.

Аливаа хуулийн зохицуулалт нь хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлагад нийцсэн байх ёстой учраас нэн түрүүнд хуулийн төслийн зорилгыг хуулийн төслийн үзэл баримтлалд тусгасан хэрэгцээ шаардлага, үндэслэл болон зорилготой харьцуулан дараах үнэлэх хэсгээ тогтоолоо.

Хуулийн төслийн хэрэгцээ шаардлага	Хуулийн төслийн зорилго
Эрчим хүчний төслүүдийг өнөөдөр хэрэгжүүлэхдээ тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нарт олгож ирсэн ч санхүүжилтийн дутагдал байнга үүсэж ирсэн. Иймээс зөвхөн тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл шаардлагаас илүүтэй санхүүгийн чадавхтай, багаар гүйцэтгэх төсөл хэрэгжүүлэгчийг сонгон шалгаруулах нь зүйтэй байна.	Эрчим хүчний төслийг сонгон шалгаруулах замаар төсөл хэрэгжүүлэх эрхийг олгоно.

Хуулийн төслийн зохицуулалтууд нь хуулийн төслийн зорилгыг хангахад чиглэсэн эсэх, тэдгээр нь зорилгыг хангах боломжтой байдлаар томъёологдсон эсэхийг үнэлэхээр хуулийн төслийн зорилгыг сонгож авсан дараах зохицуулалтуудтай харьцуулан дүн шинжилгээ хийлээ.

Хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйлд

1 дүгээр зүйл. Эрчим хүчний тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай хэсэг, заалт нэмсүгэй:

1/3 дугаар зүйлийн 3.1.35 дахь заалт:

“3.1.35. “эрчим хүчний төсөл” гэж сүлжээнд холбогдон ажиллах сэргээгдэх эрчим хүчний эх үүсвэрээс бусад эрчим хүчний эх үүсвэрийн зураг төсөл боловсруулах, санхүүжүүлэх, барих, ашиглах, өмчлөх, шилжүүлэх эрчим хүч үйлдвэрлэхтэй холбоотой цогц үйл ажиллагааг;

2/6 дугаар зүйлийн 6.1.20, 6.1.21 дэх заалт:

“6.1.20.эрчим хүчний төсөл хэрэгжүүлэх хэрэгцээ шаардлагыг тодорхойлох;
6.1.21.эрчим хүчний төсөл хэрэгжүүлэгчийг сонгон шалгаруулах”

3/6 дугаар зүйлийн 6.3-6.31 дэх хэсэг:

“6.3.Эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн нь эрчим хүчний төсөл хэрэгжүүлэгчийг сонгон шалгаруулах ажлын хэсгийг дараах журмаар томилно:

6.3.1.ажлын хэсэг нь 5-аас доошгүй гишүүнтэй байна;

6.3.2.ажлын хэсгийн гишүүний гуравны нэгээс доошгүй нь эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас хараат бус гишүүн байна.

6.3.3.ажлын хэсгийн хараат бус гишүүнээр иргэний нийгмийн байгууллага, төрийн бус байгууллагын төлөөллийг, нийслэл болон улсын зэрэглэлтэй хотоос бусад орон нутагт аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас томилсон иргэн, Засаг даргын Тамгын газрын ажилтныг сонгоно.

6.3.4.ажлын хэсэгт тухайн бараа, ажил, үйлчилгээнд холбогдох салбарт мэргэшсэн хүнийг томилон ажиллуулж болно.

6.3.5.ажлын хэсгийн гишүүн хүндэтгэн үзэх шалтгаанаар үргэлжлүүлэн ажиллах боломжгүй болсон, энэ хуулийн 6.9-6.14-т заасан үүргээ зөрчсөн бол эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн түүнийг ажлын хэсгийн гишүүний үүргээс чөлөөлж, шинэ гишүүн нөхөн томилно.

6.4.Ажлын хэсэг нь байнгын бус ажиллагаатай байх бөгөөд дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

6.4.1.сонгон шалгаруулалтын баримт бичиг, зарлал, урилга боловсруулах, санал хүлээн авах;

6.4.2.сонгон шалгаруулалтад ирүүлсэн саналыг нээх, хянан үзэх, үнэлэх;

6.4.3.эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнд сонгон шалгаруулалтын эрх олгох шийдвэр гаргах зөвлөмж хүргүүлэх.

6.5.Ажлын хэсгийн дарга ажлын хэсгийн үйл ажиллагааг хууль тогтоомжид нийцүүлэн зохион байгуулах, хурлыг товлон, тогтоосон хугацаанд шуурхай шийдвэр гаргаж, эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнд хүргүүлэх чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ.

6.6.Ажлын хэсэг нь сонгон шалгаруулалттай холбоотой асуудлаар эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас бусад этгээдтэй харилцахыг хориглоно.

6.7.Ажлын хэсэг шаардлагатай асуудлаар эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаар дамжуулан харилцана.

6.8.Ажлын хэсгийн үйл ажиллагаа, ажлын хэсгийн гишүүнд урамшуулал олгохтой холбогдсон журмыг эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

6.9.Ажлын хэсгийн үйл ажиллагааны үндсэн хэлбэр хурал байх ба сонгон шалгаруулалтад заасан өдөр сонгон шалгаруулалтыг нээж, хянан үзэх, үнэлэх ажиллагааг эхлүүлнэ.

6.10.Ажлын хэсэг нийт гишүүний дөрөвний гурваас багагүй тооны гишүүний ирцтэй хуралдсанаар хурлыг хүчинтэйд тооцно.

6.11.Хууль тогтоомжид заасан үндэслэлээр эрх бүхий байгууллагаас тогтоосон бэлэн байдлын зэрэгт шилжүүлсэн, хорио цээр, хязгаарлалтын дэглэм тогтоосон болон түүнтэй адилтгах бусад нөхцөл байдлаас шалтгаалан хуралд ажлын хэсгийн бүх, эсхүл зарим гишүүд биечлэн оролцох боломжгүй бол тухайн гишүүдийг хуралд цахим хэлбэрээр оролцуулж болно.

6.12.Ажлын хэсгийн хуралд цахимаар оролцсон гишүүнийг ирцэд оруулан тооцож, хурлын тэмдэглэлд цахим системээр баталгаажуулна.

6.13.Ажлын хэсгийн хуралд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар асуудлыг шийдвэрлэнэ.

6.14.Ажлын хэсгийн гишүүд хуралд биечлэн оролцсон эсэхээс үл хамааран зөвлөмжтэй танилцаж, түүнийг дэмжих эсэх саналаа тусган цахим системээр баталгаажуулах үүрэгтэй.

6.15.Сонгон шалгаруулалтын баримт бичгийг Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн 11.1-т заасан жишиг баримт бичиг, маягт, гэрээний нөхцөл болон холбогдох журам, аргачлалын дагуу боловсруулж, эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага батална.

6.16.Оролцогчийг сонгон шалгаруулалтад бэлтгэж ирүүлэхэд шаардагдах мэдээлэл, оролцогчид тавих шаардлага, заавар, хамгийн сайн саналыг шалгаруулах шалгуур үзүүлэлт, аргачлал, санал болгож байгаа гэрээний нөхцөлүүд, техникийн тодорхойлолт, сонгон шалгаруулалтын жишиг маягтыг төсөл сонгон шалгаруулалтын баримт бичигт тусгана.

6.17.Эрчим төслийн онцлогоос хамаарч доор дурдсан үндсэн шалгуурын аль нэгийг сонгон төндөр шалгаруулалтын баримт бичигт заана:

6.17.1.эрчим хүчийг нэгдсэн сүлжээнд нийлүүлэх үнэ;

6.17.2.эрчим хүчний төслийг төрд шилжүүлэх нөхцөл, хугацаа;

6.17.3.жилд эсхүл төслийн хугацаанд нийлүүлэх эрчим хүчний хэмжээ;

6.17.4.төслийг хэрэгжүүлэх санхүүжилтийн хэмжээ;

6.17.5.санхүүжилтийн зардал;

6.17.6.туслан гүйцэтгэгчийн чадавх болон туршлагын шаардлага;

6.17.7.төслийн эрсдэл, хариуцлага хүлээх чадамж, баталгаа;

6.17.8.төслийн үйл ажиллагаанд шаардлагатай гэж үзсэн бусад нөхцөл.

6.18.Төсөл хэрэгжүүлэгчийг сонгон шалгаруулах урилгад дараах нөхцөлийг тодорхой заана:

6.18.1.төсөл хэрэгжүүлэх түншлэлийн төрөл;

6.18.2.санхүүжилтийн эх үүсвэрийн тодорхой хэсгийг төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр санхүүжүүлэх эсэх;

6.18.3.сонгон шалгаруулалт зохион байгуулах хэлийг олон улсын худалдаанд өргөн хэрэглэгддэг гадаад хэлээр тогтоох эсэх;

6.18.4.дэнчингийн хэмжээ;

6.18.5.Энэ хуулийн 6.17-д заасан аль саналыг үнэлэх эсэх;

6.18.6.гүйцэтгэлийн баталгааны хэмжээ;

6.18.7.сонгон шалгаруулалтад шаардлагатай бусад нөхцөл.

6.19.Эрчим хүчний төсөл сонгон шалгаруулалтыг хоёр үе шаттай зохион байгуулж болно.

6.20.Эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь хэрэгцээ, шаардлагыг тодорхойлсон техникийн тодорхойлолт бүхий сонгон шалгаруулалтын баримт бичгийг боловсруулж, энэ хуулийн 6.18-д заасан урилгад сонгон шалгаруулалтыг хоёр үе шаттай зохион байгуулах талаар заана.

6.21.Нэгдүгээр үе шатанд техникийн санал ирүүлэх сонирхогч этгээд сонгон шалгаруулалтын баримт бичигт заасан шаардлагыг хангах бараа, ажил, үйлчилгээний шийдлийг санал болгоно.

6.22.Эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нэгдүгээр үе шатанд ирүүлсэн техникийн шийдлийг судалж, шаардлагатай бол сонирхогч этгээдээс тодруулга авсны үндсэн дээр сонгон шалгаруулалтын баримт бичгийг эцэслэн боловсруулж, төндөр шалгаруулалтын урилгыг нэгдүгээр үе шатанд оролцсон этгээдэд хүргүүлнэ.

6.23.Энэ хуулийн 6.22-т заасан урилгын дагуу зохион байгуулах сонгон шалгаруулалтын хоёрдугаар үе шатанд санал авах хүлээн авах хугацаа нь ажлын 20-оос доошгүй хоног байна.

6.24.Сонгон шалгаруулалтын хоёрдугаар үе шатанд нэгдүгээр үе шатанд оролцсон этгээд санал ирүүлнэ.

6.25.Төсөл хэрэгжүүлэгчийг сонгон шалгаруулахдаа туслан гүйцэтгэгчийн чадавх болон туршлагын шаардлагыг нэгтгэн үнэлнэ.

6.26.Энэ хуулийн 6.3-т заасан ажлын хэсэг нь сонгон шалгаруулалтад оролцогчдыг үнэлж, зөвлөмж гарган эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнд танилцуулна.

6.27.Эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн нь энэ хуулийн 6.26-д заасан үнэлгээ, зөвлөмжид үндэслэн хамгийн сайн нөхцөл санал болгосон этгээдэд эрчим хүчний төсөл хэрэгжүүлэх эрх олгоно.

6.28.Эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн нь энэ хуулийн 6.27-д заасны дагуу эрх авсан этгээдтэй төр, хувийн хэвшлийн түншлэлээр эрчим хүчний төсөл хэрэгжүүлэх түншлэлийн гэрээ байгуулах, холбогдох түншлэлд Засгийн газрын баталгаа гаргуулах саналыг гаргаж, Засгийн газарт танилцуулж, шийдвэрлүүлнэ.

6.29.Сонгон шалгаруулалтад оролцогч нь сонгон шалгаруулалтын үр дүнд гомдол гаргах бол шүүхийн журмаар гомдол гаргана.

6.30.Энэ хуулийн дагуу сонгон шалгаруулж, Засгийн газраас эрх авсан эрчим хүчний төсөл хэрэгжүүлэгч нь төслийн гүйцэтгэлд бүрэн хариуцлага хүлээнэ.

6.31.Эрчим хүчний төсөл хэрэгжүүлэгч нь туслан гүйцэтгэгчийн гаргасан аливаа зөрчилд бүрэн хариуцлага хүлээнэ.”

Уг хуулийн зорилго нь эрчим хүчний төсөл хэрэгжүүлэгчийг сонгон шалгаруулах эрх зүйн орчин бүрдэж үүгээр дамжуулан эрчим хүчний төслүүдийг ашиглалтад оруулж, эрчим хүчний дутагдаж буй эх үүсвэрийг нөхөх боломжийг бүрдүүлнэ. Ингэснээр эрчим либералчлалыг хэрэгжүүлэх нөхцөл бүрдэнэ.

Хуулийн төслийн зохицуулалтын хүрээнд эрчим хүчний төслийг хэрхэн шалгаруулах асуудлыг тусгасан бөгөөд энэ нь санхүүжилтийн дутагдлыг шийдвэрлэх зорилготой.

Иймд дээр дурдсан үндэслэл, шаардлагыг харгалзан, холбогдох харилцаанд эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох зорилгоор Эрчим хүчний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах төслийг боловсруулж батлуулах нь зүйтэй гэж үзлээ.

3.2. “Ойлгомжтой байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төсөл нь боловсруулалтын хувьд Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29, 30 дугаар зүйл болон Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг, түүнчлэн хэрэглэх, хэрэгжүүлэх этгээдүүд хуулийг ойлгож хэрэглэх, хэрэгжүүлэх боломжтой байдлаар боловсруулагдсан эсэхийг шалгахын тулд хуулийн төслийг бүхэлд нь сонгон авлаа.

Д/д	Хуулийн төслөөс ойлгомжгүй байгаа зохицуулалт	Тайлбар	Санал
1.	Байхгүй	Байхгүй	Байхгүй

Түүнчлэн энэхүү шалгах хэрэгслийн дагуу хуулийн төслийг хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан хууль тогтоомжийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага, 30 дугаар зүйлд заасан хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлагад боловсруулсан эсэхийг шалгасан. Үүнд:

Д/д	Шалгах асуулт	Шаардлагыг хангасан эсэх
1.	29.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцсэн, бусад хууль, үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалтай уялдсан байх;	Монгол Улсын Үндэсний Аюулгүй байдлын үзэл баримтлалтай нийцэж байна.
2	29.1.2.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд хамаарах асуудлыг бүрэн тусгасан байх;	+
3	29.1.3.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцааны хүрээнээс хальсан асуудлыг тусгахгүй байх;	Хуулийн төсөл зохицуулах харилцаа, хүрээнээс хальсан зүйл байхгүй
4	29.1.4.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд үл хамаарах хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах буюу хүчингүй болсонд тооцох тухай заалт тусгахгүй байх;	Хуулийн төсөлд зөрчилтэй агуулга байхгүй
5	29.1.5.зүйл, хэсэг, заалт нь хоорондоо зөрчилгүй байх;	Зөрчилтэй заалт байхгүй
6	29.1.6.хэм хэмжээ тогтоогоогүй, тунхагласан шинжтэй буюу нэг удаа хэрэгжүүлэх заалт тусгахгүй байх;	Тийм заалт тусгагдаагүй
7	29.1.7.бусад хуулийн заалтыг давхардуулан заахгүйгээр шаардлагатай бол түүнийг эш татах, энэ тохиолдолд эшлэлийг тодорхой хийж, хуулийн нэр болон хэвлэн нийтэлсэн албан ёсны эх сурвалжийг бүрэн гүйцэд заасан байх;	Энэ төрлийн зөрчилтэй асуудал тогтоогдоогүй
8	29.1.8.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаа, хуулийн үйлчлэх хүрээ, эрх зүйн харилцаанд оролцогч хүн, хуулийн этгээдийн эрх, үүрэг, зохицуулалтад удирдлага болгох, харгалзан үзэх нөхцөл байдал, нийтийн эрх зүйн	Энэ төрлийн зөрчилтэй заалт тусгагдаагүй

	этгээдийн чиг үүрэг, эрх хэмжээ, тэдгээрийг биелүүлэх журам;	
9	29.1.9.шаардлагатай тохиолдолд эрх зүйн хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын төрөл, хэмжээ, хуулийн хүчин төгөлдөр болох хугацаа, хууль буцаан хэрэглэх тухай заалт, хуулийг дагаж мөрдөх журмын зохицуулалт, бусад хуулийн зүйл, заалтыг хүчингүй болсонд тооцох, хасах заалт;	- бусад асуудлаар зөрчилтэй заалт тусгагдаагүй
10	29.1.10.шаардлагатай тохиолдолд бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах болон хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай дагалдах хуулийн төслийг боловсруулсан байх;	Бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль боловсруулсан байна
11	29.1.11.хуулийн төсөл нь хуулийн зорилго гэсэн зүйлтэй байж болох бөгөөд зорилгод тус хуулиар хангахаар зорьж байгаа иргэний үндсэн эрх, бэхжүүлэх үндсэн зарчим, хүрэх үр дүнг тусгана.	Хуулийн төсөлд энэ талаар тусгаагүй байна

Хуулийн төслийн хэл зүй, найруулга дараах нийтлэг шаардлага		
1	30.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хуульд хэрэглэсэн нэр томъёог хэрэглэх;	+
2	30.1.2.нэг нэр томъёогоор өөр өөр ойлголтыг илэрхийлэхгүй байх;	Энэ төрлийн зөрчил байхгүй
3	30.1.3.үг хэллэгийг монгол хэл бичгийн дүрэмд нийцүүлэн хоёрдмол утгагүй товч, тодорхой, ойлгоход хялбараар бичих;	+
4	30.1.4.хүч оруулсан нэр томъёо хэрэглэхгүй байх;	Тийм нэр томъёо тусгаагүй байна
5	30.1.5.жинхэнэ нэрийг ганц тоон дээр хэрэглэх.	Энэ төрлийн зөрчилтэй асуудал байхгүй

Хуулийн төслийн тусгасан байдал нь Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29, 30 дугаар зүйлд нийцсэн байна.

3.3. “Харилцан уялдаа” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийг аргачлалд тусгасан хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх стандарт асуултуудад хариулах замаар уялдаа холбоог тогтоохын тулд хуулийн төслийг бүхэлд нь авч үзэхээр тооцлоо.

Харилцан уялдаа гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн талаар аргачлалын 4.10 дахь заалтад заасан шалгах асуултад хариулах байдлаар үнэлгээг хийлээ:

№	Асуулт	Хариулт	Дүн шинжилгээ
1	Хуулийн төслийн зохицуулалт тухайн хуулийн зорилттой нийцэж байгаа эсэх	Тийм	Төслийн нэмэлт, өөрчлөлтийн зорилго нь эрчим хүчний эх үүсвэрийг барих, түүнийг төрд шилжүүлэх үйл явцыг зохицуулах ба үүний техникийн болон санхүүжилтийн схемийг илүү тодорхой болгоход чиглэсэн. Харин Эрчим хүчний тухай хуулийн “1.1.Энэ хуулийн зорилт нь эрчим

			хүчний нөөцийг ашиглан эрчим хүч үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх, диспетчерийн зохицуулалт хийх, хангах үйл ажиллагаа эрхлэх, эрчим хүчний барилга байгууламж барих болон эрчим хүчийг хэрэглэхтэй холбогдон үүссэн харилцааг зохицуулахад оршино. гэж заасан. Энэ агуулгаар хуулийн төслийн зорилго нь хуулийн зорилгод заасантай нийцэж, хуулийг зорилтыг биелүүлэхэд чиглэж байна.
2	Хуулийн төслийн “Хууль тогтоомж” гэсэн хэсэгт заасан хуулиудын нэр тухайн харилцаанд хамаарах хууль мөн эсэх	-	Хуулийн төсөлд асуултад дурдсан хэсэг байхгүй болно.
3	Хуулийн төсөлд тодорхойлсон нэр томьёо тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн нэр томьёотой нийцэж байгаа эсэх	-	Хуулийн төсөлд тусгасан нэр томьёо нь Эрчим хүчний тухай хуульд заасан шинэ харилцааг зохицуулахад чиглэх бөгөөд давхардсан, зөрчилдсөн заалт байхгүй.
4	Хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төсөл болон бусад хуулийн заалттай нийцэж байгаа эсэх;	Тийм	Хуулийн төсөлд тусгасан зүйл, хэсэг, заалт нь Эрчим хүчний тухай хууль болон бусад хуульд заасантай нийцэж байна.
5	Хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн заалттай давхардсан эсэх;	Үгүй	Хуулийн төслийн агуулга нь Эрчим хүчний тухай тухай хууль болон бусад хуулийн заалттай давхардсан зохицуулалт байхгүй.
6	Хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх этгээдийг тодорхой тусгасан эсэх;	Тийм	-
7	Хуулийн төсөлд шаардлагатай зохицуулалтыг орхигдуулсан эсэх;	Үгүй	Хуулийн төсөлд зохицуулалт шаардлагатай зохицуулалтыг бүрэн тусгасан ба дагалдах хуульд мөн тусгахаар төсөл боловсруулсан
8	Хуулийн төсөлд төрийн байгууллагын гүйцэтгэх чиг үүргийг давхардуулан тусгасан эсэх;	Үгүй	Хуулийн төсөлд эрчим хүчний төсөлд төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн гэрээ байгуулах эрхийг зөвхөн салбарын сайдад олгохоор заасан. Энэ нь төсөл шалгаруулах нөхцөл нь Эрчим хүчний хуулиар зохицуулагдах ба төрийн бодлогын барим бичгүүдэд зорилгыг тодорхой заасан тул уг асуудлыг төсөл сонгон шалгаруулах хэлбэрээр зохион байгуулах тул салбарыг сайд гарын үсэг зурахад хангалттай.
9	Төрийн байгууллагын чиг үүргийг төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоодоор гүйцэтгүүлэх боломжтой эсэх;	Үгүй	Хуулийн төсөлд ийм зохицуулалт байхгүй

10	Татварын хуулиас бусад хуулийн төсөлд албан татвар, төлбөр, хураамж тогтоосон эсэх;	Үгүй	Хуулийн төсөлд ийм зохицуулалт байхгүй
11	Тухайн хуулийн төсөлд тусгасан тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой зохицуулалтыг Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуульд тусгасан эсэх;	Үгүй	Зөвшөөрлийн харилцааг хөндөөгүй. Гэхдээ зөвшөөрөл эзэмшигч болохын тулд төсөл сонгон шалгаруулалтад орсон байх шаардлагатай.
12	Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасан хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт тусгасан эсэх;	Үгүй	Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Монгол Улсын олон улсын гэрээтэй нийцэж байна.
13	Хуулийн төслийн зүйл, заалт жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангасан эсэх;	-	Хуулийн төсөлд ийм зохицуулалт байхгүй
14	Хуулийн төсөлд шударга бус өрсөлдөөнийг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх;	Үгүй	Хуулийн төсөлд ийм зохицуулалт байхгүй. Төсөл сонгон шалгаруулалтын нөхцөлийг тодорхой заасан. Өмнө нь өргөдлийн журмаар төслийг хэрэгжүүлдэг байсныг сонгон шалгаруулалт болгож байна.
15	Хуулийн төсөлд авлига, хүнд суртлыг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх;	Үгүй	Хуулийн төсөлд авлига, хүнд суртлыг арилгахад чиглэсэн. Өөрөөр хэлбэл нээлттэй сонгон шалгаруулалтаар төсөлд оролцоно.
16	Хуулийн төсөлд тусгасан хориглосон хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын талаар тодорхой тусгасан эсэх.	Үгүй	Хуулийн төсөлд тусгагдаагүй.

Энэхүү шалгуур үзүүлэлтийн дагуу дүн шинжилгээ хийж үзэхэд хуулийн төслийн зүйл заалт хоорондоо болон Монгол Улсын Үндсэн хууль, хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль, тогтоомжтой давхардсан, зөрчилдсөн зохицуулалт байхгүй байна.

ДӨРӨВ. ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЖ, ЗӨВЛӨМЖ ӨГСӨН БАЙДАЛ

Энэхүү үнэлгээний ажлын явцад хуулийн төслийн харилцан уялдаа, хуулийн төслийн давхардал, хийдэл, зөрчлийг арилгах, хуулийн төслийг батлан хэрэгжүүлснээр үүсэж болзошгүй, урьдчилан тооцоогүй үр дагаврыг тодорхойлох зорилгын хүрээнд хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомж, уг асуудлын хүрээнд хийгдсэн судалгааг ашиглан дүн шинжилгээ хийх замаар хийж гүйцэтгэлээ.

Дүгнэлт:

Зорилгод хүрэх байдал: Хуулийн төслийн зүйл, заалтууд нь хуулийн төслийн үзэл баримтлалд дэвшүүлсэн зорилгыг биелүүлэх боломжтой байна гэж үзлээ.

Ойлгомжтой байдал: Хуулийн төсөл нь хуулийн нэр, зүйл, зүйлийн доторх заалт гэсэн бүтэцтэй байгаа нь Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасан шаардлагыг хангасан байна. Хуулийн төслийн тусгасан байдал нь Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29, 30 дугаар зүйлд нийцсэн байна.

Харилцан уялдаа: Энэхүү шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төсөл нь зүйл заалт хоорондоо болон Монгол Улсын Үндсэн хууль болон хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомжтой давхардсан, зөрчилдсөн зохицуулалт агуулаагүй, хуульд заасан шаардлагыг хангасан байна.

Зөвлөмж:

Энэхүү Эрчим хүчний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд Хууль тогтоомжийн үр нөлөөг тооцох судлах аргачлалын дагуу холбогдох судалгаа хийгдсэн тул энэхүү судалгааны дүгнэлт, зөвлөмжид үндэслэн хуулийн төсөл нь зорилгодоо хүрэх боломжтой, хуулийн төслийг дагаж мөрдөхөд ойлгомжтой, хэрэгжүүлэх боломжтой байх тул батлуулах боломжтой гэж үзэж байна.

-----oOo-----

ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО ТАЙЛАН

Удиртгал

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1 дэх хэсэгт “Хууль тогтоомжийн төслийг баталснаар тухайн хууль тогтоомжийн үйлчлэх хүрээнд хамрагдах иргэн, хуулийн этгээд, төрийн байгууллагын үйл ажиллагаанд үүсэх зардлын тооцоог тухай бүр гаргаж, зардал, үр өгөөжийн харьцааг энэ хуулийн 12.1.4-т заасан аргачлалын дагуу тодорхойлно” гэж заасны дагуу Эрчим хүчний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль батлагдсанаар үйл ажиллагаанд үүсэх зардлыг Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 4 дүгээр хавсралтаар батлагдсан “Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоо хийх аргачлал”-ын дагуу урьдчилсан байдлаар тооцлоо.

ИРГЭНИЙ ҮҮСЭХ ЗАРДАЛ

Эрчим хүчний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар иргэнд санхүүгийн нөлөөлөл үүсэхгүй. Иргэнд төрийн үйлчилгээ авах төлбөр, хураамж гарахгүй.

ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН ЗАРДАЛ

Эрчим хүчний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар хуулийн этгээдэд санхүүгийн нөлөөлөл үүсэхгүй. Аж ахуй нэгжийн үйл ажиллагааны хувьд нэмэлт орон тоо гарах, шинэ ажлын байрны шаардахгүй, нэмэлт зардал гарахгүй. Гэхдээ хуулийн төсөлд заагдсан төслийг сонгон шалгаруулах явцад дэнчинг оролцогч этгээд гаргах үүрэгтэй. Гэхдээ энэ нь сонгон шалгаруулалтад оролцогч этгээдийн хувьд гаргах зардал тул бусад хуулийн этгээдийн хэвийн үйл ажиллагаанд нөлөөлөхгүй.

УЛСЫН ТӨСӨВТ ҮҮСЭХ ЗАРДЛЫН ТООЦОО

Эрчим хүчний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хуулийн төсөлд шинээр төрийн байгууллага бий болгохгүй. Харин Эрчим хүчний яамны хувьд эрчим хүчний төсөл сонгон шалгаруулах ажлын хэсэг томилогдож ажиллана. Гэхдээ энэ чиг үүргийг эрчим хүчний яамны одоогийн бүтэц чиг үүргийн дагуу зохион байгуулах боломжтой тул хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой нэмэлт зардал гарахгүй.

-----oOo-----

Хууль тогтоомжийн хуулийн төсөлд холбогдох Төрийн болон Төрийн бус
байгууллага, мэргэжлийн болон судалгааны байгууллагын
санал авах хүрээнд зохион байгуулсан
хэлэлцүүлгийн тайлан

2025.06.14

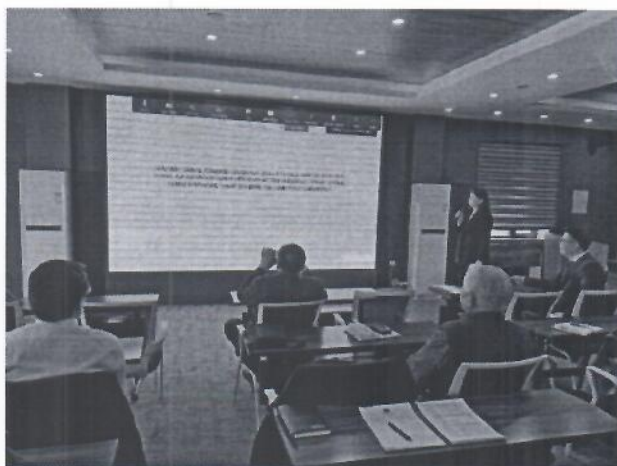
Улаанбаатар хот

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн “8.1.6 хууль тогтоомжийн төсөлд холбогдох төрийн болон төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн болон судалгааны байгууллагын саналыг авах” гэж заасны дагуу Эрчим хүчний салбарын Төрийн болон Төрийн бус байгууллагуудын дунд “Эрчим хүчний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн хэлэлцүүлэгийг 2025 оны 04 дүгээр сарын 07-ны өдөр Эрчим хүчний үндэсний төвийн хурлын зааланд зохион байгууллаа. /Хэлэлцүүлгийн удирдамжийг хавсаргав/

Хэлэлцүүлгийн зорилго:

Эрчим хүчний яамнаас сэргээгдэх эрчим хүчний эх үүсвэрээс бусад эрчим хүчний эх үүсвэрийн зураг төсөл боловсруулах, санхүүжүүлэх, барих, ашиглах, өмчлөх, шилжүүлэх эрчим хүч үйлдвэрлэхтэй холбоотой цогц үйл ажиллагааг зохицуулах эрх зүйн орчныг бүрдүүлэхээр Эрчим хүчний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулсан. Тус хуулийн төслийг салбарын төрийн бус байгууллага, хуулийн этгээд, иргэдэд танилцуулж, хэлэлцүүлж, санал авна.

Хэлэлцүүлгийг нээж Эрчим хүчний яамны Бодлого, төлөвлөлтийн газрын дарга Б.Ерэн-Өлзий “Эрчим хүчний салбарын өнөөгийн байдал, Эрчим хүчний салбарын бодлогод тусгагдсан төсөл, арга хэмжээний талаар” илтгэл тавьж оролцогсдод мэдээлэл өгсний дараа Эрчим хүчний яамны Гэрээ, эрх зүйн газрын дарга Г.Эрхэмбаяр “Эрчим хүчний тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн танилцуулгыг хийснээр хэлэлцүүлэг эхэлсэн.

Хэлэлцүүлгийн төгсгөлд хуулийн төсөлтэй холбогдох санал, зөвлөмжийг хэлэлцэн тусгах, зарим санал тухайлбал энэ санаачилж буй хуулийн төсөлд агуулгаараа тохирохгүй нэр нэршил болон хуульд тусгах саналыг цаашид анхааралдаа авах, тусдаа зохицуулалт хийх арга зам хайхаар тохиролцов.

ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ ЯАМ

--oOo--

[illegible]

Харилцагч Тэмдэг
Иргэдийн санал
Хэсэгт өгөгдөл
Томьёол

Харилцагч Тэмдэг
Иргэдийн санал
Хэсэгт өгөгдөл
Томьёол

Tweets by @energygov run

Та сэтгэлд бичгийн тунд өөрийн facebook эхээрээ нэвтрэн орсон байх шаардлагагүй.

0 comments

Sort by Oldest

[Add a comment...](#)

Facebook Comments Plugin

ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ
ТУХАЙ БОЛОН УГ ХУУЛИЙН ТӨСӨЛТЭЙ ХОЛБОГДУУЛАН БОЛОВСРУУЛСАН
БУСАД ХУУЛИЙН ТӨСӨЛ

АЖЛЫН ХЭСГИЙН ГИШҮҮДИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

Д/д	Нэр	Албан тушаал
1.	Баттогтохын Чойжилсүрэн	Эрчим хүчний сайд
2.	Батмөнхийн Ерэн- Өлзий	Бодлого төлөвлөлтийн газрын дарга бөгөөд Төрийн нарийн бичгийн даргын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч
3.	Буянтогтохын Нямаа	Эрчим хүчний сайдын орон тооны зөвлөх
4.	Даансран Лхамаа	Эрчим хүчний сайдын орон тооны бус зөвлөх
5.	Гансүхийн Эрхэмбаяр	Гэрээ, эрх зүйн газрын дарга
6.	Баяртогтохын Нямсүрэн	Ажлын хэсгийн нарийн бичгийн дарга бөгөөд Гэрээ, эрх зүйн газрын ахлах мэргэжилтэн

---o0o---